

MGR PIOTR POKORNY

(Instytut Rozwoju Szkolnictwa Wyższego)

Problematyka zakończenia przewodu doktorskiego bez nadania stopnia

Postępowania awansu naukowego, w tym przewody doktorskie, nie są typowymi postępowaniami administracyjnymi, choć mają z nimi wiele cech wspólnych. Jak wskazują statystyki, liczba postępowań w sprawie nadania stopnia naukowego, tj. stopnia doktora lub stopnia doktora habilitowanego, w ostatnich latach znacznie wzrosła. Jednocześnie wzrosła także liczba postępowań, które nie zostały zwieńczone nadaniem stopnia. Zjawisko to znalazło swoje odbicie również w praktyce i problematyce stosowania przepisów obejmujących swym zakresem procedury awansu naukowego, formalne zakończenie postępowania w przypadku nienadania stopnia naukowego nie zostało bowiem w odpowiedni sposób uregulowane.

Z uwagi na formalny charakter postępowań awansowych równie ważne jak ich wszczęcie jest także ich zakończenie. Potrzebę porządkowania tego typu spraw przez uprawnione jednostki potęguje dodatkowo obraz współczesnej legislacji w materii procedur awansu naukowego. W ramach tych zagadnień w krótkim czasie dokonuje się znaczących zmian proceduralnych, przy jednoczesnym pozostawieniu przepisów przejściowych nakazujących wszczęcie postępowania prowadzić na podstawie regulacji obowiązujących w dniu wszczęcia. Dla wielu jednostek oznacza to obecnie prowadzenie postępowań nawet według pięciu różnych stanów prawnych.

W związku z powyższym, coraz częściej pojawiają się wątpliwości o charakterze interpretacyjnym i praktycznym co do możliwości i ewentualnego trybu zakończenia takich postępowań, nierzadko wszczętych kilka lub nawet kilkanaście lat temu.

Zgodnie z art. 1 u.s.t. w polskim porządku prawnym funkcjonują jedynie dwa stopnie naukowe, tj. stopień naukowy doktora oraz stopień naukowy doktora habilitowanego, a szczegółowy tryb postępowania w sprawie nadawania

tych stopni reguluje obecnie rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności.

Ze względu na dalsze rozważania dotyczące form i trybów zakończenia postępowań, nie bez konsekwencji pozostaje treść art. 29 ust. 1, zgodnie z którą w postępowaniach w sprawie nadania stopni naukowych stosuje się odpowiednio przepisy k.p.a., natomiast do zaskarżania decyzji wydanych w tych postępowaniach stosuje się przepisy o zaskarżaniu decyzji administracyjnych do sądu administracyjnego.

Zagadnienie odpowiedniego stosowania k.p.a. w postępowaniach było już wielokrotnie omawiane w doktrynie i judykaturze, zatem dla rozważań przyjęto, iż zagadnienie to należy rozumieć jako posiłkowe zastosowanie przepisów k.p.a. w sprawach nieuregulowanych przez u.s.t., przy jednoczesnym założeniu, że część z tych przepisów k.p.a. zostanie zastosowana bezpośrednio lub zostanie przystosowana do warunków określonych specyfiką postępowania awansowego, a część nie będzie miała w ogóle zastosowania¹.

Obowiązujące regulacje obejmujące przeprowadzanie przewodów doktorskich wskazują na szereg sytuacji, w których przewód winien być zakończony w sposób negatywny dla kandydata do stopnia, czyli bez nadania stopnia. Sytuacje te podzielić można ze względu na podstawy ich zaistnienia, tj. zakończenie przewodu ze względów formalnych oraz zakończenie przewodu ze względów merytorycznych. W zakresie przyczyn formalnych wskazać można spełnienie przesłanek do zamknięcia przewodu (art. 14 ust. 4 u.s.t.) oraz umorzenie postępowania (art. 105 k.p.a.). Do przyczyn merytorycznych zaliczyć należy przede wszystkim odmowę nadania stopnia doktora (art. 14 ust. 2 pkt 5 u.s.t.), nieprzyjęcie rozprawy i niedopuszczenie jej do publicznej obrony (art. 14 ust. 2 pkt 3 u.s.t.) lub też nieprzyjęcie publicznej obrony rozprawy doktorskiej (art. 14 ust. 2 pkt 4 u.s.t.).

¹ Szerzej zob. J. P. Tarno, *Rola odpowiedniego stosowania przepisów k.p.a. w postępowaniach w sprawach stopni naukowych (wybrane zagadnienia)*, ZNSA 2011, nr 6, s. 19.

I. Zakończenie przewodu ze względów merytorycznych

Przewód doktorski to usystematyzowany i logiczny ciąg czynności zmierzających do nadania stopnia naukowego doktora. Obecnie u.s.t. w art. 14 ust. 2 określa główne czynności w przewodzie, które powinny zostać zakończone odpowiednimi uchwałami w przedmiocie²:

1. wszczęcia przewodu doktorskiego i wyznaczenia promotora oraz promotora pomocniczego (w przypadku jego udziału w przewodzie);
2. wyznaczenia recenzentów;
3. przyjęcia rozprawy i dopuszczenia jej do publicznej obrony;
4. przyjęcia publicznej obrony rozprawy doktorskiej;
5. nadania stopnia.

Podjęcie ostatniej (pkt 5) uchwały kończy zatem przewód doktorski w jego typowym kształcie. Warto nadmienić, że z punktu widzenia konstrukcji prawnej uchwała w przedmiocie nadania stopnia naukowego doktora oraz uchwały ją poprzedzające można utożsamiać z decyzją administracyjną, gdyż wykazują one w dużej mierze te same cechy³.

Mimo iż wszystkie wskazane w art. 14 ust. 2 u.s.t. uchwały są równie istotne dla powodzenia całego przewodu doktorskiego, to z punktu widzenia celu niniejszego opracowania praktyka prowadzenia przewodów doktorskich nakazuje skupić się przede wszystkim na uchwałach wskazanych w pkt 3–5, gdyż to one w rzeczywistości opierają się na aspektach merytorycznych rozprawy przedłożonej przez kandydata do stopnia i samej osoby kandydata⁴.

² Szerzej zob. wyrok NSA w Warszawie z dnia 29 lipca 2011 r., sygn. akt I OSK 750/11, CBOSA. Na marginesie warto nadmienić, że ustawodawca w odniesieniu do przedmiotowych uchwał stosuje zamiennie pojęcia „w przedmiocie” (art. 14 ust. 2 u.s.t.) i „w sprawie” (art. 14 ust. 5 u.s.t. oraz m.in. § 7 rozporządzenia MNiSW z dnia 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności), jednakże z punktu widzenia znaczeniowego pojęcia te można uznać za tożsame.

³ Zob. szerzej M. Bogusz, *Charakter prawny uchwał rady wydziału w przewodzie doktorskim*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2015, t. 33, s. 77–78.

⁴ Temat niniejszego opracowania to zakończenie przewodu, a niemożliwe jest zamknięcie przewodu w wyniku niepodjęcia lub podjęcia negatywnej uchwały wskazanej w pkt 1, czyli zamknięcie przewodu, który nie został formalnie wszczęty. Kolejno uchwała ws. wyznaczenia recenzentów (pkt 2) nie odnosi się w sposób merytoryczny do samego kandydata i wielokrotnie kandydat do stopnia nie ma na tę uchwałę realnego wpływu.

Podstawowe wątpliwości budzi w praktyce właściwe zastosowanie art. 14 ust. 2 pkt 3–5 u.s.t., gdyż zarówno u.s.t., jak i rozporządzenie MNiSW z dnia 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności nie regulują precyzyjnie postępowania w przypadku, w którym rada naukowa jednostki odmawia przyjęcia rozprawy, przyjęcia obrony lub nadania stopnia naukowego doktora. Art. 14 ust. 2 u.s.t. określa katalog kluczowych uchwał, które w ramach przewodu podejmuje rada naukowa jednostki prowadzącej ten przewód⁵. Jawi się zatem wątpliwość, czy w przypadku niezyskania wymaganej większości głosów za przyjęciem którejkolwiek uchwały wskazanej w pkt 3–5⁶ należy podjąć kolejne głosowanie „negatywne”, np. za odmową nadania stopnia, czy też przyjąć, że wobec braku wymaganej większości rozstrzygnięto sprawę automatycznie w negatywny sposób⁷.

Jak pokazuje praktyka orzecznicza, wyrażenie „w przedmiocie” może być stosowane zamiennie z wyrażeniem „w zakresie” lub „w sprawie”⁸. Wykorzystanie tego sformułowania w języku prawnym oznacza zatem, że przepis nie narzuca w sposób sztywny tezy podejmowanej uchwały, jak np. w przypadku art. 18a ust. 11 zd. 2 u.s.t., który wskazuje na możliwość podjęcia wyłącznie uchwały o nadaniu stopnia lub uchwały o odmowie nadania stopnia⁹. Wręcz przeciwnie – daje możliwość przeprowadzenia głosowania kształtującego rozstrzygnięcie ostateczne, tj. wpływającego na jego ostateczne brzmienie, a także w konsekwencji skutki prawne. Można zatem uznać, że sformułowanie „w przedmiocie nadania stopnia doktora” odnoszące się do podjęcia uchwały powinno być interpretowane jako głosowanie za nadaniem stopnia w przy-

⁵ „Czynności przewodu doktorskiego kończą się uchwałami rady jednostki organizacyjnej w przedmiocie [...]”.

⁶ Zgodnie z art. 20 u.s.t., dla podjęcia uchwał w przewodzie doktorskim wskazanych w art. 14 ust. 2 u.s.t. wymagane jest uzyskanie bezwzględnej większości głosów oddanych w tajnym głosowaniu przy *quorum* stanowiącym co najmniej połowę ogólnej liczby osób uprawnionych do głosowania.

⁷ Dla przejrzystości tekstu rozważania w dalszej części będą opierać się na przykładzie uchwały w przedmiocie nadania stopnia doktora.

⁸ Jednak zgodnie z brzmieniem definicji zawartej w *Słowniku poprawnej polszczyzny PWN* sformułowanie „w przedmiocie czegoś” jest niepoprawne. Ze względów językowych sugeruje się używanie wyrażenia „w sprawie”. Zob. *Przedmiot*, [w:] *Słownik poprawnej polszczyzny PWN*, oprac. L. Drabik, E. Sobol, Warszawa 2011, s. 619–620.

⁹ O błędnym zastosowaniu wyrażenia „lub” zob. szerzej H. Izdebski, J. M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2015, s. 89.

padku oddania głosu „za” uchwałą oraz głosowanie za odmową nadania stopnia w przypadku oddania głosu „przeciw” lub głosu wstrzymującego.

Za powyższą interpretacją przemawiają także głosy doktryny¹⁰ i judykatury, m.in. w wyroku z dnia 16 lutego 2010 r.¹¹ NSA wskazał na brak konieczności głosowania nad „uchwałą negatywną” w razie braku wymaganej większości głosów „za”. Ponadto NSA słusznie podkreślił, że podjęcie przez radę jednostki dodatkowej uchwały o odmowie nadania stopnia wykraczałoby poza katalog uchwał określony w art. 14 ust. 2 u.s.t., który to nie przyznaje radzie jednostki uprawnienia do podjęcia takiej uchwały¹².

Konkludując, w przypadkach: odmowy przyjęcia rozprawy i dopuszczenia jej do publicznej obrony; odmowy przyjęcia publicznej obrony rozprawy doktorskiej; odmowy nadania stopnia naukowego doktora – zastosowanie powinien mieć uproszczony system podejmowania uchwały kończącej przewód, oparty przede wszystkim na głosowaniu kształtującym rozstrzygnięcie. Jeśli w ramach tego głosowania wynik byłby „negatywny” – np. nieuzyskanie wymaganej większości głosów opowiadających się za nadaniem stopnia – oznaczałoby to automatycznie wyrażenie przeciwnej woli organu (odmowa nadania stopnia przez radę jednostki) wraz z wiążącymi się z tym skutkami prawnymi, bez potrzeby podejmowania kolejnej, odrębnej uchwały o odmowie nadania, jak to się odbywa w przypadku stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Analiza obowiązujących przepisów pozwala również na wniosek, że dopuszczalna jest także konstrukcja głosowania w taki sposób, aby osoby uprawnione do głosowania mogły wprost głosować za konkretnym rozstrzygnięciem, np. za nadaniem stopnia (odpowiednik głosu „za”), za odmową jego nadania (odpowiednik głosu „przeciw”) lub wstrzymać się od głosu. W takim przypadku uzyskanie stopnia naukowego doktora możliwe będzie wyłącznie przy przewadze głosów za nadaniem stopnia wobec łącznej liczby głosów wstrzymujących i za odmową nadania stopnia¹³.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Sygn. akt I OSK 1325/09, CBOSA.

¹² Ibidem.

¹³ Por. wyrok NSA z dnia 12 grudnia 2008 r., sygn. akt I OSK 539/08; wyrok NSA w Warszawie z dnia 20 kwietnia 2006 r., sygn. akt I OSK 847/05.

Kolejne wątpliwości budzi kwestia skutków podjęcia odmownych uchwał w sprawach odmowy przyjęcia rozprawy i dopuszczenia jej do publicznej obrony, odmowy przyjęcia publicznej obrony rozprawy doktorskiej albo odmowy nadania stopnia naukowego doktora. O ile z punktu widzenia ścieżki odwoławczej, uregulowanej głównie w art. 21 u.s.t., zagadnienie to nie budzi większych kontrowersji, tak uprawomocnienie się tych uchwał w praktyce bywa różnie interpretowane w odniesieniu do kwestii samego zakończenia postępowania. Stosunkowo często bowiem w dyskusjach pojawia się pogląd, zgodnie z którym wyłącznie prawomocna uchwała o odmowie nadania stopnia definitywnie kończy przewód doktorski, natomiast w przypadku pozostałych uchwał negatywnych kandydat ma jeszcze możliwość działania i poprawy swojej sytuacji, np. poprzez poprawienie rozprawy doktorskiej lub też lepsze przygotowanie się do jej publicznej obrony.

Z przytoczonym wyżej stanowiskiem nie można się zgodzić. Każda bowiem negatywna i prawomocna uchwała, o której mowa w art. 14 ust. 2 pkt 2–5 u.s.t., podjęta w ramach przewodu doktorskiego, będzie skutkowałą zakończeniem przewodu doktorskiego, zarówno w aspekcie formalnym, jak i merytorycznym. Przemawia za tym przede wszystkim charakter prawny zarówno samego przewodu doktorskiego, jak i uchwał kończących poszczególne czynności w przewodzie, których sekwencyjność podkreślano wielokrotnie w orzecznictwie sądów administracyjnych. Przyjęcie jakiegokolwiek uchwały negatywnej przez radę jednostki, zwłaszcza w zakresie pkt 3–5, oznacza, że kandydat nie spełnia odpowiednich wymogów do nadania stopnia naukowego doktora, tj. wymogów ustawowych lub merytorycznych. Przerwanie toku czynności w przewodzie przez prawomocną uchwałę negatywną uniemożliwia zatem podjęcie kolejnych kroków przewodu¹⁴, które uzależnione są od podjęcia pozytywnych uchwał poprzedzających.

Warte przytoczenia i podzielenia w tym zakresie jest również stanowisko, które przedstawił M. Bogusz, podnosząc, że uchwała w sprawie nadania

¹⁴ Wyjątkiem w tym przypadku jest prawomocna uchwała w przedmiocie nadania stopnia doktora, która w każdym przypadku kończy przewód doktorski.

stopnia naukowego doktora nosi modelowe cechy decyzji administracyjnej¹⁵. Uzupelnienia jednak wymaga fakt, iż te same cechy decyzji administracyjnej odnieść można również do pozostałych uchwał z katalogu określonego w art. 14 ust. 2 u.s.t. Z procesowego punktu widzenia oznacza to zatem, że negatywne uchwały w przewodzie doktorskim mogą być utożsamiane z decyzjami kończącymi postępowanie, które rozstrzygają o istocie sprawy.

II. Zakończenie przewodu z przyczyn formalnych

W uzupełnieniu do wskazanych w poprzedniej części form zakończenia przewodu doktorskiego ze względów merytorycznych, w obowiązujących przepisach istnieje także możliwość zakończenia przewodu wyłącznie na podstawie przesłanek formalno-prawnych. W odróżnieniu jednak od poprzedniego rodzaju przesłanek w tym przypadku podstawa prawna może wynikać zarówno z u.s.t. (zamknięcie przewodu), jak i z k.p.a. (umorzenie postępowania).

Zastosowanie trybu zamknięcia przewodu doktorskiego zostało uregulowane wyłącznie w art. 14 ust. 4 u.s.t., w którym określone zostały dwie przesłanki zamknięcia przewodu, tj. nieprzystąpienie do egzaminów doktorskich w wyznaczonym terminie lub nieprzedstawienie rozprawy doktorskiej w wyznaczonym terminie. Brak jest podstaw, aby inne rozstrzygnięcia kończące przewód doktorski uznać za formy zamknięcia przewodu w rozumieniu art. 14 ust. 4 u.s.t.¹⁶, w szczególności formy zakończenia przewodu ze względów merytorycznych. Przemawia za tym przede wszystkim odmienny charakter prawny rozstrzygnięć wydawanych na podstawie art. 14 ust. 2 oraz art. 14 ust. 4 u.s.t., a w szczególności tryb ewentualnej weryfikacji tych rozstrzygnięć. Ze ścieżki odwoławczej kandydat do stopnia może skorzystać na gruncie u.s.t. wyłącznie w odniesieniu do uchwał wydanych na podstawie art. 14 ust. 2. Nie oznacza to jednak, że w przypadku uchwał w sprawie zamknięcia przewodu doktorskiego weryfikacja sądowa jest niemożliwa. Przeczy temu m.in. orzecznictwo¹⁷, w którym wprost potwierdzono prawidłowość postę-

¹⁵ M. Bogusz, *Charakter prawny...*, op. cit., s. 77.

¹⁶ Odmiennie na ten temat wypowiedział się J. P. Tarno, *Rola odpowiedniego stosowania przepisów...*, op. cit., s. 21.

¹⁷ Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 8 kwietnia 2010 r., sygn. akt. IV SA/Po 942/09, CBOSA.

powania opartego na wezwaniu rady jednostki do usunięcia naruszenia prawa i późniejszym złożeniu skargi do sądu administracyjnego w trybie art. 3 § 3 p.p.s.a. Pogląd ten znalazł również aprobatę w doktrynie¹⁸.

Odnosząc się do samych przesłanek zamknięcia przewodu doktorskiego, jak wspomniano wyżej, art. 14 ust. 4 u.s.t. określa katalog zamknięty, składający się wyłącznie z dwóch przesłanek. Obie dotyczą bezpośrednio terminów w przewodzie doktorskim. Dodać jednak należy, że pozostałe przepisy zarówno u.s.t., k.p.a., jak i rozporządzenia MNiSW z dnia 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności kwestię terminów w przewodzie doktorskim regulują wyłącznie w minimalnym zakresie, co nie sprzyja sprawnemu przeprowadzaniu procedur awansowych.

W ramach pierwszej z przesłanek wyznaczenie terminów egzaminów doktorskich zostało częściowo uregulowane w § 4 ust. 2 rozporządzenia MNiSW z dnia 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności, zgodnie z którym terminy egzaminów doktorskich ustala przewodniczący rady jednostki organizacyjnej przeprowadzającej przewód doktorski w porozumieniu z komisjami egzaminacyjnymi¹⁹. Zgodnie natomiast z § 4 ust. 4, w przypadku niezdania jednego z egzaminów doktorskich rada jednostki organizacyjnej przeprowadzającej przewód doktorski, na wniosek kandydata, może wyrazić zgodę na powtórne zdawanie tego egzaminu, nie wcześniej jednak niż po upływie trzech miesięcy od dnia przystąpienia do tego egzaminu po raz pierwszy i nie więcej niż raz.

Ze względu na powyższe, nie budzi większych wątpliwości kwestia ustalenia terminów, w których kandydat do stopnia doktora jest lub był zobowiązany do przystąpienia do wyznaczonych egzaminów. Należy jednak zwrócić uwagę na sformułowanie, którym posłużył się ustawodawca: przesłanka mówi o nieprzystąpieniu do egzaminu, co zdecydowanie należy odróżnić od

¹⁸ Zob. szerzej P. Dańczak, *Decyzja administracyjna w indywidualnych sprawach studentów i doktorantów*, Warszawa 2015, s. 313 i nn.

¹⁹ Obecnie przepisy przewidują wyłącznie trzy rodzaje komisji przeprowadzających egzaminy doktorskie, spośród których komisje egzaminacyjne w zakresie tzw. dyscypliny podstawowej i dodatkowej są obligatoryjne, natomiast komisja egzaminacyjna w zakresie nowożytnego języka obcego może nie zostać powołana w przypadku dysponowania przez kandydata odpowiednim certyfikatem poświadczającym znajomość nowożytnego języka obcego.

niezaliczenia tegoż. O sposobie działania w przypadku niezaliczenia przez kandydata wymaganych egzaminów przepisy milczą.

W powyższym przypadku najwłaściwszym trybem postępowania wydaje się umorzenie przewodu doktorskiego na podstawie art. 105 § 1 k.p.a. Za trafnością tego rozwiązania przemawia przede wszystkim fakt, iż w przypadku stopnia doktora²⁰ ustawodawca określił formalne warunki jego nadania, określone w art. 12 ust. 1 u.s.t., wśród których znalazł się wymóg zdania egzaminów doktorskich w zakresie określonym przez radę jednostki organizacyjnej (art. 12 ust. 1 pkt 3 u.s.t.). Na kanwie analizowanego przypadku niezaliczenie więcej niż jednego egzaminu doktorskiego (z uwzględnieniem egzaminu poprawkowego) oznacza, że w danym przewodzie doktorskim spełnienie przesłanki określonej w art. 12 ust. 1 pkt 2 lub 4 u.s.t. staje się obiektywnie niemożliwe, co w konsekwencji powoduje bezprzedmiotowość postępowania. Rada jednostki winna zatem obligatoryjnie umorzyć taki przewód doktorski.

Drugą ze wskazanych przesłanek zamknięcia przewodu doktorskiego wskazanych w art. 14 ust. 4 u.s.t. jest nieprzedstawienie rozprawy doktorskiej w wyznaczonym terminie. W tym zakresie zarówno przepisy u.s.t., jak i rozporządzenia MNiSW z dnia 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności nie wskazują na jakiegokolwiek zasady postępowania. Potwierdza to także obserwowana praktyka prowadzenia przewodów doktorskich, w ramach której w jednostkach uprawnionych nawet od kilkunastu lat funkcjonują wszczęte przewody, co do których wiadomo, że nie zostaną nigdy zakończone. Z jednej strony mimo złożonych egzaminów doktorskich kandydat nie przedstawił rozprawy doktorskiej przy jednoczesnym braku wyznaczenia jakiegokolwiek terminu do złożenia rozprawy, natomiast z drugiej strony brak jest kontaktu z kandydatem do stopnia, co umożliwiałoby podjęcie działań związanych z ewentualnym umorzeniem przewodu. W takiej sytuacji przewód doktorski pozostaje niejako w zawieszeniu, pozornie bezprawnej możliwości uregulowania jego statusu prawnego.

²⁰ Odmienne niż w przypadku stopnia doktora habilitowanego, dla którego określono wyłącznie wymogi wszczęcia postępowania habilitacyjnego, co stanowi dużą lukę w obowiązujących regulacjach postępowań awansu naukowego.

W tym miejscu należy wskazać, że jednostki prowadzące przewody doktorskie mają trzy możliwości zachowania się względem kwestii terminów składania rozpraw doktorskich, tj.:

1. pozostawienie *status quo* i tym samym bezterminowości otwarcia przewodów doktorskich;
2. ustalenie w drodze uchwały terminu na przedstawienie rozprawy doktorskiej odnoszącego się do wszystkich przewodów doktorskich prowadzonych w jednostce;
3. indywidualne określenie terminu do złożenia rozprawy doktorskiej każdorazowo w uchwale o wszczęciu przewodu doktorskiego.

Skutki pierwszego zachowania, tj. braku działania, z punktu widzenia zamknięcia nierokujących przewodów zdają się oczywiste i oznaczają realny brak możliwości zastosowania przesłanki dotyczącej nieprzedstawienia rozprawy w terminie. Jednocześnie oznacza to, że w przypadku nadzwyczajnego podjęcia przewodu przez kandydata po wielu latach jednostka najprawdopodobniej będzie zobowiązana przeprowadzić przewód według stanu prawnego obowiązującego w dniu wszczęcia przewodu²¹, co może nastęrczać dodatkowych trudności i wątpliwości.

Skutki pozostałych dwóch działań będą odwrotne niż w przypadku pkt 1. W zależności od formy porządkują one bowiem kwestie organizacyjne związane z przewodami prowadzonymi w jednostce oraz pozwalają na sprawne procedowanie, w tym także procedowanie nad zamykaniem przewodów, które z jakichś przyczyn utknęły w martwym punkcie. Wskazać w tym miejscu należy, że warto, aby przyjęte w tym zakresie regulacje były kompletne i uwzględniały mimo wszystko możliwość przedłużania terminu do złożenia rozprawy, np. ze względu na urlop macierzyński czy też przedłużające się badania naukowe. Z praktycznego punktu widzenia wydaje się także, że najbardziej korzystną formą rozwiązania kwestii terminów będzie przyjęcie uchwały jednolitej

²¹ Dotychczasowa praktyka legislacyjna opiera się na podtrzymywaniu tej zasady w ramach wszystkich nowelizacji i można przewidywać, że będzie ona podtrzymywana przy kolejnych pracach nowelizacyjnych.

w skali jednostki, która w kompleksowy sposób określać będzie zasady prowadzenia przewodów doktorskich²².

Wspomnieć w tym miejscu warto, iż w zakresie istnienia wyłącznie dwóch przesłanek do zamknięcia przewodu doktorskiego odmienne stanowisko w tej sprawie zajął P. Dańczak, który wskazuje na istnienie trzeciej przesłanki, niewyrażonej *expressis verbis* w samej u.s.t., tj. możliwości zamknięcia przewodu doktorskiego na wniosek kandydata do stopnia, który nie jest już zainteresowany kontynuacją przewodu i ubieganiem się o nadanie stopnia²³. Stanowisko to wydaje się jednak nietrafne. Należy bowiem zważyć na fakt, iż z uwagi na wnioskowy charakter postępowań awansowych przedmiotowość tych postępowań uzależniona jest przede wszystkim od woli wnioskodawcy. Oznacza to zatem, że w przypadku gdy woli tej zabraknie, niezależnie od rzeczywistych przyczyn, zaistnieje zjawisko bezprzedmiotowości względnej, odnoszonej do treści żądania strony, które było podstawą wszczęcia postępowania²⁴. Z tego względu wydaje się zatem, że w przypadku złożenia przez kandydata wniosku o zamknięcie przewodu organ winien uznać, iż jest to w rzeczywistości wniosek o umorzenie przewodu doktorskiego w trybie art. 105 § 2 k.p.a. Przyjęcie możliwości zamknięcia przewodu w innym trybie i przy niespełnieniu chociaż jednej z przesłanek określonych w art. 14 ust. 4 u.s.t. oznaczałoby wówczas działanie rażąco naruszające prawo obarczone wadą kwalifikowaną, możliwą do wzruszenia na gruncie art. 156 k.p.a.

Z uwagi na administracyjny charakter postępowania awansowego oraz odpowiednie stosowanie k.p.a., poza zamknięciem przewodu doktorskiego, należy mieć również na względzie możliwość zakończenia przewodu doktorskiego na podstawie regulacji kodeksowych, tj. w trybie umorzenia postępowania. W tym zakresie praktyka wykazuje, że umorzenie przewodu doktorskiego przyjmuje obydwie formy przewidziane przez k.p.a., tj. umorzenia

²² Możliwość uregulowania określonych specyficznych cech i warunków organizacyjnych przewodów doktorskich wynika tutaj przede wszystkim z autonomii jednostki w zakresie, w jakim regulacje te nie będą sprzeczne z przepisami obowiązującego prawa. Ponadto, na możliwość dodatkowego uregulowania pewnych zagadnień w przewodach wskazuje chociażby art. 12 ust. 1 pkt 2 odnoszący się do zakresu egzaminów doktorskich.

²³ P. Dańczak, *Decyzja administracyjna...*, op. cit., s. 314.

²⁴ Zob. szerzej wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 lipca 2005 r., sygn. akt VI SA/Wa 1401/04, CBOSA.

obligatoryjnego w trybie art. 105 § 1 k.p.a. oraz umorzenia fakultatywnego w trybie art. 105 § 2 k.p.a.

Rzeczywisty wybór właściwego trybu postępowania podyktowany będzie zaistnieniem odpowiedniej przesłanki. Pierwszy tryb, czyli tzw. obligatoryjne umorzenie postępowania w trybie art. 105 § 1 k.p.a., będzie miał zastosowanie w każdym przypadku, w którym przewód doktorski z jakiegoś powodu stał się bezprzedmiotowy. Do typowych przyczyn zaliczyć tutaj można okoliczności takie jak śmierć kandydata do stopnia, uchylenie przepisów w zakresie przewodów doktorskich (hipotetyczna likwidacja stopnia naukowego doktora) lub też cofnięcie wniosku o wszczęcie przewodu doktorskiego przez kandydata. W takiej sytuacji można mówić o tzw. przesłance subiektywnej²⁵. Natomiast drugi tryb umorzenia, czyli umorzenie fakultatywne w trybie art. 105 § 2 k.p.a., będzie miał zastosowanie w sytuacji, kiedy strona postępowania z jakichś przyczyn straci zainteresowanie wynikiem postępowania (kandydat do stopnia naukowego doktora straci zainteresowanie uzyskaniem tego stopnia) i złoży wniosek o umorzenie postępowania. W takiej sytuacji również można mówić o zaistnieniu przesłanki o charakterze subiektywnym.

O ile przesłanki obiektywne nie budzą w praktyce większych kontrowersji i wątpliwości, tak przesłanki subiektywne często nie są we właściwy sposób interpretowane przez jednostki prowadzące przewody, a tym samym prowadzą do błędnego wyboru jednego z trybów art. 105 k.p.a. Problem wynika przede wszystkim z utożsamiania wycofania wniosku przez kandydata do stopnia ze złożeniem wniosku o umorzenie przewodu. Oba działania wykazują dalekie podobieństwo, które przede wszystkim sprowadza się do aktywności strony postępowania, czyli kandydata do nadania stopnia naukowego, oraz ostatecznie do niemalże identycznego skutku w postaci umorzenia postępowania, czyli *de facto* jego zakończenia.

Wycofanie wniosku o wszczęcie przewodu doktorskiego²⁶ przez kandydata do stopnia może przyjąć formę oświadczenia złożonego na piśmie lub

²⁵ Zob. szerzej G. Łaszczycza, *Art. 105*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, t. 2: *Komentarz do art. 104–269*, wyd. 3, LEX, [online:] <https://sip.lex.pl/#/komentarz/587235619/85041> [dostęp: 3.01.2017].

²⁶ Dalej: wniosek.

ustnie. W przypadku formy ustnej oświadczenia wymagane jest utrwalenie go w formie protokołu w myśl zasady pisemności.

Niezależnie od formy, kluczowa jest treść samego oświadczenia, z której wprost musi wynikać wola wycofania wniosku. Tylko wówczas bowiem może zostać zastosowane umorzenie przewodu w trybie art. 105 § 1 k.p.a. Za wykorzystaniem tego trybu przemawia kilka względów. Przede wszystkim nie ulega wątpliwości, że postępowania z zakresu awansu naukowego, w tym także przewody doktorskie, są postępowaniami wszczynanymi na wniosek. Jak słusznie wskazała M. Sieniuc, taka konstrukcja procedury implikuje jednocześnie zasadę rozporządzalności, zgodnie z którą przyznanie stronie wyłączności uprawnienia do wszczęcia postępowania daje jej również prawo do wycofania takiego wniosku²⁷. M. Sieniuc przyjęła, że uprawnienie do cofnięcia wniosku wynika z regulacji u.s.t. oraz art. 105 § 2 k.p.a. Z tym stanowiskiem nie można się zgodzić. Zwrócenia szczególnej uwagi wymaga bowiem istota samego wniosku w postępowaniu awansowym. Wniosek ten jest konstytutywnym elementem sprawy administracyjnej w przedmiocie nadania stopnia naukowego. *A contrario* brak wniosku oznacza, że sprawa administracyjna (tu przewód doktorski) nie może zaistnieć z powodu braku jednego z fundamentalnych elementów przewodu doktorskiego, wyznaczonych przepisami prawa. Zgodzić się zatem należy z tezą wyroku NSA w Warszawie z dnia 9 marca 2012 r., że cofnięcie wniosku o wszczęcie postępowania administracyjnego jest równoznaczne z brakiem żądania uprawnionego podmiotu do rozpoznania konkretnej sprawy administracyjnej, co oznacza, że przedmiot postępowania, oznaczony we wniosku, przestaje istnieć²⁸.

W związku z powyższym wycofanie wniosku przez kandydata do stopnia naukowego doktora wiąże radę jednostki prowadzącej przewód i obliguje ją każdorazowo do umorzenia przewodu doktorskiego na podstawie art. 105 § 1

²⁷ B. Adamiak, *Pozycja obywatela w postępowaniu administracyjnym w świetle znowelizowanego kodeksu postępowania administracyjnego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” 1981, nr 595, Przegląd Prawa i Administracji XVI, s. 54–55, cyt. za: M. Sieniuc, *Cofnięcie wniosku w sprawie nadania stopnia naukowego a klauzula interesu społecznego w świetle ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*, ZNSA 2014, nr 6, s. 75.

²⁸ Sygn. akt I OSK 394/11, CBOSA. Szerzej zob. wyrok NSA w Warszawie z dnia 2 marca 2012 r., sygn. akt II OSK 2463/10, CBOSA.

k.p.a. Wycofanie wniosku oznacza bowiem, że przewód doktorski jako postępowanie stał się bezprzedmiotowy.

Całkowicie odmienne stanowisko w tej sprawie zaprezentowała M. Sieniuc, jednakże nie może być ono zaakceptowane. Błędne jest bowiem utożsamienie oświadczenia o wycofaniu wniosku z żądaniem umorzenia postępowania²⁹. Wycofanie wniosku ma charakter bezwzględny i niezależnie od woli organu musi prowadzić do umorzenia postępowania. Żądanie umorzenia natomiast ma charakter względny i – choć w ograniczonym stopniu – wiąże się z możliwością odmowy przez organ na zasadach określonych w art. 105 § 2 k.p.a.

Jak wskazano wcześniej, to właśnie treść oświadczenia odgrywa kluczową rolę w kwestii dotyczącej umorzenia postępowania głównego, tj. przewodu doktorskiego. Tylko w przypadku, gdy strona wnosi żądanie o umorzenie postępowania³⁰, możliwe jest zastosowanie trybu określonego w art. 105 § 2 k.p.a. W tym trybie podjęcie decyzji przez radę jednostki prowadzącej przewód sprowadza się do zbadania, czy umorzenie takie nie będzie sprzeczne z interesem społecznym³¹, co nakazywałoby wydanie decyzji o odmowie umorzenia postępowania. Zagadnienie to nabrało szczególnego wymiaru i znaczenia praktycznego po 1 października 2011 r., kiedy to znowelizowane zostały w szczególności zasady prowadzenia postępowań habilitacyjnych. Od tamtej pory znacznie wzrosła liczba prób umorzenia postępowania przez kandydatów, którzy otrzymali m.in. negatywne recenzje dotyczące prac lub dorobku. Prawdopodobnie jednak ze względu na niską świadomość prawną, zainteresowani wielokrotnie kierowali do rad prowadzących postępowania właśnie wnioski o umorzenie postępowania, które nakazują przeprowadzenie postępowania umorzeniowego w trybie art. 105 § 2 k.p.a. Dla rad jednostek prowadzących postępowania awansowe oznacza to zmierzenie się z trudnym zagadnieniem ochrony interesu społecznego, niesprzeczność z interesem spo-

²⁹ M. Sieniuc, *Cofnięcie wniosku...*, op. cit., s. 75.

³⁰ W rzeczywistości oświadczenie może być zatytułowane różnorako, jak np. żądanie, wniosek, prośba, podanie, itp. Kluczowa jest w tym przypadku intencja wnoszącego zmierzająca – świadomie lub nieświadomie – do poddania się woli organu w zakresie umorzenia przewodu doktorskiego.

³¹ Przewód doktorski jest typowym postępowaniem jednoosobowym, tj. występuje w nim tylko jedna strona. Z tego też powodu nie ma innych stron uprawnionych do wniesienia sprzeciwu w stosunku do żądania o umorzenie przewodu.

lecznym jest bowiem w omawianym przypadku warunkiem *sine qua non* umorzenia postępowania awansowego.

Zagadnienie interesu społecznego w kontekście procedur awansu naukowego doczekało się do tej pory tylko jednego pełnego opracowania, którego dokonała cytowana już M. Sieniuc. O ile przyjęte założenie tejże, dotyczące równoważności wycofania wniosku z żądaniem umorzenia postępowania, nie znalazło aprobaty, o tyle zgodzić się należy z linią argumentacyjną, przemawiającą za uznaniem umorzenia postępowania awansowego, w którym kandydat do stopnia uzyskał negatywne recenzje, jako sprzecznego z interesem społecznym³². Mimo obowiązku indywidualnej analizy każdej sprawy w rzeczywistości przyjąć można, że omówione przez M. Sieniuc zachowanie stanowi jedyny przypadek, w którym rada jednostki powinna odmówić umorzenia postępowania awansowego w trybie art. 105 § 2 k.p.a. W pozostałych przypadkach co do zasady postępowanie winno być umorzone.

Podsumowanie

Zakończenie przewodu doktorskiego bez nadania stopnia przyjmuje różne formy, których podstawy można doszukiwać się zarówno w przesłankach o charakterze merytorycznym, jak i niemerytorycznym (formalno-prawnym).

Obowiązujące przepisy regulujące szczegółowo zasady przeprowadzania przewodów doktorskich, mimo wielokrotnych nowelizacji, w dalszym ciągu pozostają wysoce niedoskonale, przede wszystkim pod względem jakości legislacyjnej. Bardzo duża część materii proceduralnej pozostała nieuregulowana w przepisach u.s.t. i rozporządzenia MNiSW z dnia 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności, natomiast istniejące regulacje nierzadko budzą szereg wątpliwości, szczególnie w procesie ich rzeczywistego zastosowania. Z tego względu postulowane *de lege ferenda* jest gruntowne przemodelowanie obowiązujących przepisów i doprecyzowanie zagadnień, które utrudniają obecnie sprawne prowadzenie postępowań awansowych. Szczególną uwagę należałoby zwrócić na zagadnienia o charakterze *stricte* formalnym, które na styku u.s.t. i k.p.a. powodują więcej problemów niż korzyści.

³² M. Sieniuc, *Cofnięcie wniosku...*, op. cit., s. 77 i nn.